I

(Resolutioner, rekommendationer och yttranden)

RESOLUTIONER

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN

EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉNS 577:e PLENARSESSION, 22.3.2023–23.3.2023

Resolution från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om ”Förenade för demokratin”

(2023/C 184/01)

Föredragande: **Stefano MALLIA (MT–I)**
Oliver RÖPKE (AT–II)
Séamus BOLAND (IE–III)

Rättslig grund	Artikel 50 i arbetsordningen
Antagande vid plenarsessionen	23.3.2023
Plenarsession nr	577
Resultat av omröstningen	
(för/emot/nedlagda röster)	181/0/5

Återhämtningen efter pandemin, de demokratiska värdena, det medborgerliga utrymmet, mediefriheten, mångfalden och den liberala demokratin hotas både i och utanför EU, och situationen har förvärrats sedan kriget bröt ut i Europa: Mindre än 50 % av världens befolkning lever i ett demokratiskt system.

Medan världen fortsätter att bevittna det ohyggliga kriget i Ukraina och dess förödande humanitära, sociala och ekonomiska konsekvenser framför Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) en uppmaning om att stärka demokratin och de demokratiska värdena.

Den extraordinära mobiliseringen av organisationer i det civila samhället i EU som erbjuder humanitärt, logistiskt och medicinskt bistånd till det ukrainska folket har också visat hur viktigt det är med ett väl sammankopplat, effektivt och livskraftigt civilt samhälle. Om vi blickar bortom Ukraina ser vi också gräsrotsrörelser som kämpar för demokrati i Iran, Belarus och Moldavien. Om de stärks, stärks demokratierna.

Det är nu viktigare än någonsin att investera i att göra demokratierna mer motståndskraftiga och bättre rustade att skydda våra grundläggande rättigheter samt skapa långvarig fred och stabilitet och i slutändan välstånd för alla.

Det råder ingen tvekan om att vi bör inleda en gemensam reflektion kring nya strategier för att stärka strukturerna för deltagandedemokrati. Ett starkt, oberoende och mångfasetterat civilt samhälle är viktigare än någonsin som en nyckelfaktor för att trygga ett aktivt medborgarskap och en motståndskraftig demokrati som kan värna rättsstatsprincipen, de grundläggande rättigheterna, yttrandefriheten och integriteten i vår demokratiska livsstil. Demokratin i EU är till sin natur och oåterkalleligt kopplad till begreppen jämlikhet, rättvisa, respekt för de mänskliga rättigheterna och icke-diskriminering, i enlighet med artikel 2 i EU-fördraget.

I tider av komplexa förändringar och utmaningar kan samtals-/deltagandedemokrati vara ett inslag i en större bild av den systemförändring som behövs. Det finns många exempel som, om de genomförs effektivt, kan ge beslutsfattarna möjlighet att fatta svåra beslut om de mest utmanande politiska problemen och öka förtroendet mellan medborgarna och myndigheterna. Förutsättningen är att man ser till att mångfalden av åsikter och rätten att fritt uttrycka dem beaktas. Deltagandedemokrati är dock inte en patentlösning. Demokratiska samhällen står inför många olika utmaningar som kräver olika metoder för deltagande. Demokratisk samhällsstyrning kräver därför att olika mekanismer används för olika ändamål för att dra nytta av deras starka och svaga sidor.

Vi måste tillsammans sträva efter en ny balans mellan representativ demokrati, deltagandedemokrati och direktdemokrati.

I slutsatserna om demokratin i EU från konferensen om Europas framtid av den 9 maj 2022, särskilt förslagen 36 och 39, **fastställs målen att öka medborgarnas deltagande och stärka strukturerna för deltagandedemokrati och samtalsåtgärder**. Med tanke på resultaten av konferensen om Europas framtid och den viktiga roll som EESK redan spelar skulle kommittén vilja redogöra för olika alternativ som skulle kunna utgöra en plan för institutionella reformer för att på bästa sätt tjäna EESK:s syften.

Mot denna bakgrund och med utgångspunkt i det civila samhällets dagar 2023 framför Europeiska ekonomiska och sociala kommittén (EESK) följande ståndpunkter:

1. Kommittén efterlyser ett ändamålsenligt genomförande av artikel 11 i EU-fördraget, inbegripet en **EU-strategi för det civila samhället** och en europeisk stadga för föreningar för att förena olika byggstenar för ett verkligt stärkande och inkluderande utrymme, i syfte att förnya engagemanget och genomföra en strukturerad civil dialog med alla EU-institutioner, i synnerhet genom att det organiserade civila samhället bjuds in till sociala toppmöten och konferenser på hög nivå. För att det civila samhällets deltagande ska bli meningsfullare och bredare är det också viktigt med resurser. Det behövs bättre finansieringsmöjligheter samt skäliga och transparenta politiska ramar för det civila samhällets organisationer, inbegripet gränsöverskridande skydd, för att bygga upp kapacitet och motståndskraft för alla organisationer i det civila samhället, inbegripet ungdomsorganisationer, den sociala ekonomin och frivilligsektorn, liksom tillgång till flexibla och hållbara resurser, oavsett om de är privata eller offentliga.

2. EESK betonar behovet av att stärka den centrala roll som det organiserade civila samhället och arbetsmarknadens parter spelar när det gäller att stödja samtalsdemokrati, som ett komplement till den representativa demokratin, för att ytterligare stärka den civila dialogen i alla medlemsstater och på EU-nivå. De europeiska demokratiernas styrka och kraft bygger på ett stabilt och omfattande samarbete mellan EU och dess medlemsstater, som måste bidra till att bygga upp kapaciteten hos det civila samhällets organisationer, eftersom oberoende organisationer i det civila samhället är ”väktare av det allmänna bästa”, med en central roll när det gäller att kartlägga hållbara lösningar, främja samhällsinnovationer och skapa ömsesidigt förtroende inom samhällena. Det civila samhällets organisationer bidrar också till att kartlägga processer, tillhandahålla sakkunskap för att öka mångfalden i debatterna och underlätta deltagandedemokrati i enlighet med fördragen.

3. Kommittén efterlyser en helhets- och samarbetsinriktad syn på utbildning för att möta de nuvarande utmaningarna. En EU-politik för kompetens bör utformas gemensamt med det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter, som har politiskt kapital, konkreta kunskaper och en förståelse av rådande behov och brister. I detta sammanhang anser EESK att 2025 bör utropas till Europaåret för frivilligarbetare, eftersom sektorn har en nyckelroll att spela i utvecklingen av informella färdigheter.

4. EESK betonar att generella färdigheter utgör den verkliga ryggraden i en deltagande- och samtalsdemokrati: samarbete, kritiskt tänkande, problemlösning, demokratisk och kollektiv förvaltning, konfliktlösning, medborgarutbildning och mediekunnighet. Dessa färdigheter är centrala för att bekämpa antidemokratiska tendenser, främja europeiska värden och överbrygga nuvarande socioekonomiska och politiska klyftor, samtidigt som det civila samhällets organisationer och arbetsmarknadens parter ges möjlighet att gemensamt utforma politiken genom rådgivande eller deltagandebaserade metoder för att uppnå ansvarsskyldighet, transparens och aktivt medborgarskap.

5. Kommittén är fast besluten att bidra till vidareutvecklingen av verktyg för att stärka deltagande- och samtalsdemokratin, såsom det europeiska medborgarinitiativet och EU:s offentliga samråd på nätet, som allmänheten fullt ut måste kunna ta del av och få information om.

6. EESK betonar betydelsen av valet till Europaparlamentet 2024 och civilsamhällesorganisationernas avgörande roll när det gäller att uppmuntra valdeltagande och proeuropeiska stämningar samt motverka röstskolkning och desinformation. Kommittén uppmanar de europeiska politiska familjerna att i sina valmanifest understryka civilsamhällesorganisationernas roll när det gäller att stärka det demokratiska livet.

7. Kommittén upprepar sin beredvillighet att tillsammans med organisationer i det bredare civila samhället och EU-institutionerna fungera som en brobyggare för att diskutera EU-projektet med medborgarna, utöver dem som redan är övertygade, och nå ut till dem i deras samhällen, regioner, städer och byar. Det är därför mycket viktigt att skapa möjligheter att delta i offentliga debatter och främja en kultur av deltagande på alla nivåer.

8. Kommissionen bör i sitt organisationsschema inrätta kontaktpersoner för civil dialog. Den bör också samarbeta med medlemsstaterna för att främja stärkta strukturer för civil dialog och stödja upprättandet av sådana strukturer om de ännu inte finns, med hjälp av EU-medel. Detta initiativ skulle öka medvetenheten om och förbättra kvaliteten på den civila dialogen och på så sätt hjälpa kommissionen och medlemsstaterna att bättre förstå de fördelar som en välfungerande civil dialog kan medföra för det politiska beslutsfattandet. Dessutom skulle den civila dialogen stärkas genom forskning och övervakning, som skulle leda till kartläggning och utbyte av bästa praxis.

9. I detta avseende betonar EESK att ungdomars och ungdomsorganisationers deltagande är särskilt viktigt för att mobilisera förstagångsväljare och unga väljare. För att uppnå full representativitet är det nödvändigt att stödja lösningar som möjliggör ett brett deltagande och främjar lika möjligheter i detta avseende. Man måste nå ut till dem som befinner sig längst bort från de beslutsfattande centrumen och inleda diskussioner med dem. Ett ökat deltagande på lokal nivå förefaller nödvändigt.

10. Dessutom uppmanas Europaparlamentet, Europeiska rådet och medlemsstaterna att snarast ändra 1976 års valakt för att klargöra principen om att valen ska vara allmänna, direkta och hemliga. Detta skulle göra det möjligt att införa normer i hela EU och därmed garantera rösträtt för personer med funktionsnedsättning.

Med utgångspunkt i ovanstående rekommendationer och konferensen om Europas framtid framhåller EESK följande:

11. Kommittén ser det nyligen undertecknade protokollet om samarbete med kommissionen (27 oktober 2022) som ett förnyat politiskt åtagande att bidra till den europeiska politiska agendan och till EU:s huvudsakliga syfte, mål ([1]) och ambitioner, dvs. att uppnå en konkurrenskraftig, ekonomiskt välmående, socialt inkluderande och miljömässigt hållbar union, samtidigt som man ser till att omställningen till klimatneutralitet, digitaliseringen och de demografiska förändringarna är socialt rättvisa och att den europeiska gröna given och det digitala decenniet 2030 blir en framgång för alla européer. EU måste också vägledas av den europeiska pelaren för sociala rättigheter och en konkurrenskraftsagenda, den politiska färdplan som säkerställer att ingen lämnas utanför.

12. EESK står redo – och har nu, mer än någonsin, legitimitet – att fungera som ett centralt nav för medborgarnas och det organiserade civila samhällets deltagande, inbegripet framtida medborgarpaneler. Ett sådant nav skulle ha till uppgift att förstärka effekterna av pågående medborgarsamråd som anordnas av kommissionen och andra institutioner, och även att systematiskt samla in synpunkter från det europeiska organiserade civila samhället på alla viktiga prioriteringar och politikområden på den europeiska politiska dagordningen. Detta kommer att bidra till att öka allmänhetens förtroende för EU-projektet och EU:s institutioner genom att medborgarna ges en faktisk roll i det offentliga beslutsfattandet. EESK skulle vara en värd som vägleder, övervakar, utformar, organiserar, driver och underlättar överläggningarna med hjälp av externa experter och företrädare för det civila samhällets organisationer. Detta erbjudande bygger i synnerhet på slutrapporten från konferensen om Europas framtid av den 9 maj 2022, i vilken man uttryckligen uppmanar till att ”stärka EESK:s institutionella roll och dess roll som förmedlare och garant för verksamhet inom deltagandedemokratin, såsom en strukturerad dialog med civilsamhällesorganisationer och medborgarpaneler”. I detta sammanhang bör rekommendationerna i EESK:s yttranden på eget initiativ och förberedande yttranden som begärts av kommissionen i förekommande fall ses över genom utvärderingar av EU:s politik.

13. Kommittén anser att medborgarpanelerna och samråden med det civila samhällets organisationer skulle kunna inriktas på fastställandet av dagordningen, såsom utarbetandet av kommissionens arbetsprogram, eller kopplas till livscykeln för viktiga lagstiftningsprioriteringar. Medborgarnas synpunkter skulle kunna vara mest användbara under den förberedande lagstiftningsfasen, för att diskutera och lägga fram rekommendationer inför vissa viktiga (lagstiftnings)förslag. I detta syfte skulle samråd med medborgarpaneler och det civila samhällets organisationer kunna genomföras på grundval av en årlig färdplan och tidsplan som fastställts av EESK i samarbete med EU-institutionerna. Detta skulle kunna inbegripa specifika begäranden från kommissionen, Europaparlamentet eller Europeiska unionens råd, av kommittén själv på eget initiativ eller på initiativ av dess partnerorganisation, Europeiska regionkommittén.

14. EESK upprepar att verksamhetscykeln skulle kunna inledas med talet om tillståndet i unionen och avsiktsförklaringen, inför kommissionens årliga arbetsprogram för efterföljande år. Samråden skulle äga rum under det första halvåret efterföljande år.

([1]) Artiklarna 2 och 3 i fördraget om Europeiska unionen.

15. Som ett komplement till verktygen för att stärka rättsstatsprincipen kommer EESK att fortsätta att föreslå övriga EU-institutioner att det ska inrättas ett årligt EU-forum om grundläggande rättigheter, mänskliga rättigheter och rättsstatsprincipen. Detta forum kommer att förbättra övervakningen genom att ge EU:s beslutsfattare möjlighet att få tidig varning från det organiserade civila samhället och gräsrotsorganisationer från alla EU-medlemsstater beträffande den fullständiga och öppna tillämpningen av artikel 2 i EU-fördraget. Dessutom uppmanar kommittén kommissionen att ta med ett kapitel om det civila samhället i den kommande översynen av handlingsplanen för demokratin i Europa. EESK kommer också att spela en viktig roll när det gäller att övervaka kandidatländernas anslutningsprocesser och underlätta en meningsfull diskussion med de berörda parterna för att se till att de europeiska värdena respekteras, inbegripet de som påverkar nationella och etniska minoriteter.

16. Kommittén kommer att lansera en europeisk vecka för det civila samhället för att stärka sin roll som det europeiska civila samhällets hus och bredda räckvidden för sina flaggskeppsinitiativ, såsom det civila samhällets dagar, det europeiska medborgarinitiativets dag, Ditt Europa, din mening och priset till det civila samhället. Detta initiativ kommer att föra samman nyckelaktörer inom europeiska och nationella organisationer i det civila samhället och utgöra ett forum för dialog om frågor som är av intresse för det civila samhällets aktörer på europeisk nivå. EESK kommer att sträva efter att stärka verksamheten på gräsrotsnivå för att i så stor utsträckning som möjligt nå ut till dem som har begränsade möjligheter att delta i debatter om EU-frågor och se till att deras röster beaktas i beslutsprocessen.

Bryssel den 23 mars 2023.

Christa SCHWENG
Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs ordförande